

พระแม่ของแผ่นดิน

อรุณรัตน์ ทองคำ

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ภาพพระอิริยาบถของสองพระองค์เสด็จเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารท่ามกลางความร้อนระอุจนพระเสโทหยาดหยดลงที่ปลายพระนาสิกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และภาพสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงคุกพระชงฆ์ทักทายกับกลุ่มหญิงชาวบ้านหรือกุ่มเด็กน้อยพิการ ฯลฯ เป็นภาพที่ปรากฏขึ้นในห้วงแห่งความทรงจำของพลนิกรทุกหมู่เหล่า ซึ่งต่างสำนึกอยู่เสมอว่านี่คือพระมหากรุณาธิคุณของพ่อแม่แห่งแผ่นดินที่ทรงสละความสุขส่วนพระองค์ลงมาคลุกคลีประชาชนด้วยพระเมตตาอันใหญ่หลวงนั้นยากที่จะสรรหาถ้อยคำใดๆ มาพรรณนาได้อย่างหมดสิ้น

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระปณิธานอันแน่วแน่ให้บรรเทาวิกฤตสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและของโลก ทรงมีพระราชดำริในการรักษาแหล่งน้ำไว้ให้เป็นที่พักอาศัยของมนุษย์และมวลสัตว์โลก ถ้าขาดแคลนน้ำทุกชีวิตจะสิ้นสุดทันทีให้ทุกคนช่วยกันรักษาแหล่งน้ำรวมไปถึงป้องกันไม่ให้แหล่งน้ำสกปรกปราศจากยาฆ่าแมลงและสารเคมีต่างๆ ที่เป็นอันตราย เพราะทั้งมนุษย์และสัตว์จะอยู่ไม่ได้ นอกจากนี้ยังทรงเห็นว่าป่าไม้ในพื้นที่ต่างๆ กำลังถูกแผ้วถางทำลายอย่างรวดเร็ว จึงมีพระราชกรณียกิจเชิญชวนประชาชนทั่วไปและข้าราชการในส่วนต่างๆ ร่วมกันปลูกป่าตัวอย่างเพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหนป่าไม้

“...พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า ป่าที่ถวายความจงรักภักดีต่อกัน พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำฉันก็จะสร้างป่า”...ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นเรื่องชลประทาน การเกษตร และการพัฒนาชนบท โดยโปรดเกล้าฯจัดหาแหล่งน้ำให้ราษฎรได้มีน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เพราะทรงตระหนักดีว่า “น้ำคือต้นกำเนิดของชีวิต” สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวพันกัน โดยทรงเน้นเรื่องป่าและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ลูกหลานไทย นอกเหนือจากการพระราชทานอาชีพเสริมแก่ราษฎรให้สามารถเลี้ยงตัวเองอย่างยั่งยืน และทรงดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน

“...ก็ได้พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดูแลถึงสอนมาตลอดว่า สิ่งใดควรทำ ไม่ควรทำบ้าง ทรงสอนให้ข้าพเจ้ารู้จักว่า การที่จะเป็นพระราชินีของไทย จะต้องวางตนอย่างไรบ้าง และมีหน้าที่อย่างไรบ้าง ข้อสำคัญรับสั่งว่า ต้องเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจของราษฎร ให้เขามีความสนิทสนมที่ราษฎรจะออกปากเล่าความทุกข์ ของเขาให้ฟังได้ และพระองค์

ท่านก็ได้ปฏิบัติ พระองค์เป็นตัวอย่าง ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักการทำตนใกล้ชิดกับราษฎร เช่น เวลาที่พระราชปฏิสันถารกับราษฎร ไม่โปรดทรงยืน ทรงถือขนบธรรมเนียมไทยที่จะไม่นิยน์คำผู้เฒ่าผู้แก่ จะประทับลงรับสั่งกับ ราษฎรเสมอมา แม้จะ เป็นตอนเพียงแค่อธิษฐานก็ตาม...”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล่าถึงเมื่อครั้งทรงเริ่มโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงงานในภูมิภาคต่างๆ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมเยือนพลนิกรครั้งแรก เมื่อปี ๒๕๔๘ นับจากนั้นมาก็ได้ทรงงานเคียงข้างพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอด โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทถิ่นทุรกันดาร ทรงตรากตรำพระวรกายบุกป่าฝ่าดง ขึ้นเขาลงห้วย เพื่อทรงบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่ราษฎรตลอดเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทรงอุทิศพระองค์อย่างมิรู้จักเหน็ดเหนื่อยเพื่อทรงค้นหาหนทางช่วยเหลือให้พลนิกรของพระองค์มีชีวิตที่ดีขึ้น และได้พอกพูน

โดยพระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินโครงการต่างๆไว้หลากหลายด้านถึง ๔,๐๐๐ กว่าโครงการ เพื่อประโยชน์สุขแก่พสกนิกร

ปรัชญาการทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงทำตามและยึดแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นหลัก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐาน ลำดับ ๕ ประการ คือ

๑. ทรงให้ความสำคัญกับการ แก้ปัญหาในระดับพื้นฐานของประเทศ อันได้แก่ ชนบท และเกษตรกร ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารของประเทศ

๒. ทรงเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง

๓. ทรงให้ความสำคัญกับโอกาสของราษฎรที่จะได้รับการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยทรงมีพระราชหัตถ์ว่า ราษฎรนั้นมีความรู้ความสามารถอยู่แล้ว เพียงแต่ให้โอกาสพวกเขาได้แสดงออก

๔. ทรงเน้นการพัฒนาด้านจิตใจของคนในชาติ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

๕. ทรงให้ความสำคัญกับการทรงงานพัฒนาเพื่อส่งเสริมงานพัฒนาหลักของรัฐบาล

เป้าหมายสำคัญในการทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ คือ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และความสงบร่มเย็นของประเทศชาติ ซึ่งพระองค์ทรงเรียกว่า “กำไรของแผ่นดิน” คำนี้ได้พระราชทานไว้เมื่อผู้ถวายงานในโครงการฟาร์มตัวอย่างกราบบังคมทูลว่า ได้จ้างชาวเขามาทำงานในฟาร์มตัวอย่างที่บ้านขุนแตะ จังหวัดเชียงใหม่ เพียง ๔๐ คน ถ้าจ้างคนงานมากๆ อาจจะต้องขาดทุน เพราะผลผลิตยังน้อยอยู่ พระองค์มีรับสั่งว่า “อย่ามาพูดเรื่องกำไรขาดทุนกับฉันนะ ฉันต้องการให้คนจนมีงานทำมากๆ ขาดทุนของฉันคือกำไรของแผ่นดิน” ...คำว่า “กำไรของแผ่นดิน” คือ การที่ทำให้คนยากจนในชุมชนนั้นๆ

มีงานทำมีรายได้ไปเลี้ยงครอบครัวไม่ต้องไปเป็นโจรขโมยหรือยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งไม่ตัดไม้ทำลายป่า ชุมชนนั้นจะมีความสุขความสงบ หากทุกชุมชนเป็นเช่นนี้ก็จะแผ่กว้างเป็นความสุขความสงบของตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศชาติเป็นที่ทราบกันดีว่า สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ไว้ให้ลูกหลานไทย โดยมีแนวพระราชดำริว่า คน ป่า และสัตว์ป่า สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างอาศัย เกื้อกูลกัน โดยต่างให้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน คนสามารถใช้ประโยชน์จากผืนป่ามาสร้างอาชีพและรายได้อย่างพอเพียง ในลักษณะของ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” คนที่เคยตัดไม้ทำลายป่าก็กลับมาช่วยปกป้องและพิทักษ์รักษาป่า รวมทั้งขยายพันธุ์สัตว์ป่าให้คงอยู่คู่ประเทศไทยต่อไป

ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจอันยิ่งใหญ่แก่ตนเองและชุมชน ในฐานะ “ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า” ตลอดจนเกิดความรักความสามัคคีในชุมชน ทรงใช้หลักการ “ปลูกป่าในใจคน” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การปลูกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คนเสียก่อน รวมถึงการปลูกไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้ยืนต้น ที่จะเติบโตเป็นป่า นอกจากนี้ ทรงอุทิศพระองค์ในการแก้ไขปัญหา

ดินที่เสื่อมสภาพและแห้งแล้งให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งทรงจัดหาแหล่งน้ำให้ราษฎรในท้องถื่นทูลกันดาร โดยจัดตั้งโครงการต่างๆมากมาย อาทิ โครงการปารักน้ำ, โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ, โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ, โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ต่างๆ และโครงการหมู่บ้านยามชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“...ชาวไทยทุกคนจะต้องเข้าใจว่า การอนุรักษ์นี้ มิใช่จะไปขัดขวางการพัฒนา แต่ที่จริงแล้วการพัฒนา ระยะยาวกลับจะสำเร็จได้ ก็ด้วยการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เราทั้งหลายคงไม่ลืมตัวอย่างที่พลโลกบางประเทศ ต้องอดอยากล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่สงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง...”

“โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” ถือเป็นแบบอย่างอันดีที่ต่อกำถึงพระวิสัยทัศน์อันยาวไกลของสมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานไว้เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากจนให้มีที่อยู่อาศัยและรู้จักใช้ที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ ให้สร้าง “ฟาร์มตัวอย่าง” ขึ้นในจังหวัดต่างๆ เพื่อช่วยสร้างชีวิตใหม่ให้ผู้ตกงาน ชาวบ้านที่ยากจน หรือผู้ที่เลิกยาเสพติด ได้มีงานทำ นอกจากนี้ยังได้พระราชทาน “โครงการธนาคารอาหารชุมชน”

เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ช่วยให้ราษฎรมีรายได้เสริมที่มั่นคง มีน้ำใจ รู้จักการให้ รักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน ส่งผลให้อยู่ดีมีสุขอย่างพอเพียง ถือเป็นการณ์น้อมนำ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ประชาชนเพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิตสู่ความสุขที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง นับเป็นความโชคดีมหาศาลของปวงชนชาวไทยที่ได้เกิดมาอยู่ใต้ร่มพระบารมีของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระผู้เป็นดัง “แม่ของแผ่นดิน” ซึ่งทรงทุ่มเทอุทิศพระองค์อย่างมิรู้จักเหน็ดเหนื่อย เพื่อปวงประชาเป็นสุข

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร เพื่อพระราชทานความช่วยเหลือต่างๆ ในทั่วทุกภาคของประเทศให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทัดเทียมกัน เป็นการแบ่งเบาพระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอด จนบังเกิดเป็นพระราชโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริให้กับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไปศึกษาพิจารณา และดำเนินการจนสำเร็จเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์กับทวยราษฎร์และประเทศชาตินับเป็นอนเนกอนันต์ ในทุกพื้นที่ที่เสด็จฯ ไปไม่ว่าพื้นที่นั้นจะไกลแสนไกลและทุรกันดาร บางครั้งปราศจากซึ่งหนทางเดินต้องขึ้นเขาลงห้วยหรือบุกป่าฝ่าดง

ก็มีทรงแสดงอาการเหนื่อยล้าหรือย่อท้อ ด้วยทรงตั้งมั่นพระราชหฤทัยที่จะไปถึงที่ที่พลกนิกรของพระองค์อาศัยอยู่ เพื่อพระราชทานขวัญและกำลังใจ พร้อมทั้งทรงหาหนทางช่วยเหลือการดำรงชีวิตของผู้คน ซึ่งส่วนใหญ่ยากจนขาดแคลนปัจจัยในการเลี้ยงชีพ ด้วยโอกาสทางการศึกษา ขาดความพร้อมทางด้านสาธารณสุข ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ เป็นอาทิ ดังกระแสพระราชดำริสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับการเสด็จทรงเยี่ยมราษฎรความตอนหนึ่งว่า

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าพึงพอใจกับการที่เพียงแต่เยี่ยมราษฎรหรือเพียงแต่ทำสิ่งที่เคยทำกันเป็นประจำทุกวัน เราต้องพยายามทำดีกว่านั้น เราต้องพยายามช่วยรัฐบาลส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เพราะเราเป็นประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้นการเพียงแต่ไปเยี่ยมเยียนราษฎรเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ที่ประมุขของประเทศต้องกระทำตามประเพณี นั้นเป็นเรื่องไร้สาระ และเราไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนแล้วก็ต้องถือว่าการเป็นประมุขของประเทศประสบความสำเร็จแล้ว...

จากกระแสพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แสดงถึงน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงเอื้ออาทรห่วงใยชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร เปรียบประดุจแม่ผู้ห่วงใยลูก แม่ผู้พร้อมจะปกป้องคุ้มครองและเป็นกำลังใจให้กับลูกได้ก้าวเดินไปยังหนาสู่ชีวิตที่เจริญรุ่งเรืองด้วยฝีเท้าอันมั่นคง สมแล้วที่พลกนิกรทั้งหลายพร้อมใจกันถวายพระราชสมัญญาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถว่า “แม่ของแผ่นดิน”

ตลอดระยะเวลาที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรนั้น ทรงรับรู้ถึงสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความยากจนที่เกิดขึ้น

ราษฎรในท้องถิ่นชนบทว่า เป็นเพราะการขาดแคลนน้ำ ทำนาทำไร่ อันเป็นอาชีพหลักที่มีมาแต่โบราณ ด้วยอุทสาหะวิริยะ และด้วยพระอัจฉริยภาพล้ำเลิศ จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนาแหล่งน้ำ ให้กรมชลประทานรับพิจารณาดำเนินการ จนบังเกิดเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำรินานาชาติและประเภทต่างๆ กระจายในทุกภาคของประเทศ

กรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลักที่รับสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่ก่อสร้างในทุกพื้นที่ชนบท ซึ่งมีทั้งโครงการที่ราษฎรกราบบังคมทูลกรุณาพระราชทาน และโครงการที่กรมชลประทานสนับสนุนจัดหาให้ กับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อันได้แก่

การจัดหาน้ำ สนับสนุนโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการฟาร์มตัวอย่าง โครงการธนาคารอาหารชุมชน และโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ เป็นต้น

พระราชปณิธานอันแน่วแน่ของพระบาทสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับการพัฒนาและรักษา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ให้ยั่งยืน เฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาคอีสานนั้น เกิดจากแนว พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระ ราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรได้มีการปลูกป่า และดูแลป่าที่ ปลูกด้วยตนเอง ดังพระราชดำรัสที่สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานในโอกาสวันเฉลิม พระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๖ ความตอนหนึ่ง ว่า

...เป็นพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำอย่างไรให้ชาวบ้านไม่เห็นว่าเป็นศัตรูกับเขา ชาวบ้านโดยมากมักจะได้รับบุญ แล้วก็บุกเข้าไปตัดป่า...

จะหาอย่างไรดี ในที่สุดท่านก็คิดออก ท่านบอกว่า
ถ้าชาวบ้านปลูกป่าเอง ดูแลป่าเสียเอง เขาอยู่กันได้
อย่างมีความสุขความเจริญในป่า โดยที่ภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ หรืออีสานเป็นภูมิภาคที่แห้งแล้งกันดาร
และมีปัญหาเรื่องดินและน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญใน
การเพาะปลูกตลอดมา เขาก็ดูแลป่า ถึงได้เกิดโครงการ
ป่ารักน้ำขึ้น

...“โครงการปาร์กน้ำ” จึงเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชประสงค์ให้มีการฟื้นฟูและพัฒนาป่าในภาคอีสานให้มีสภาพที่สมบูรณ์ยั่งยืนเนกเช่นอดีตที่ผ่านมา

“โครงการปาร์กน้ำ” เริ่มต้นครั้งแรกโดย
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงร่วมกับราษฎร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงทราบจากการเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในครั้งที่พระองค์เสด็จฯ
แปรพระราชฐานมาประทับแรม ณ พระตำหนักภูผงิ้วคำราชนิเวศน์

ปลูกป่าที่บริเวณเขาผาหินเหล็กติดกับอ่างเก็บน้ำ
ห้วยคำจวง บ้านถ้ำตัว อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร
บนพื้นที่ตัวอย่าง ๑ ไร่ และทรงได้มอบหมายให้ราษฎร
บ้านถ้ำตัว ๓๕ ครอบครัว เป็นผู้ดูแลและพระราชทาน
เงินเดือนให้ครอบครัวละ ๑,๕๐๐ บาท จากนั้นได้มีการ
ขยายโครงการออกไปในพื้นที่จังหวัดนครพนม
และหลายจังหวัดทั่วภาคอีสาน

พร้อมกับทรงจัดสร้างหมู่บ้านปาร์กน้ำ โดยให้
คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างกลมกลืนเพื่อช่วยเหลือราษฎร
ที่ยากจน ไม่มีที่ทำกินของตนเองและมอบหมายหน้าที่ให้
ดูแลรักษาต้นไม้และพระราชทานเงินเดือนให้ รวมทั้ง
ส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรเป็นการเสริมรายได้ให้
ครอบครัวอีกทางหนึ่ง

เมื่อคราวเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปประทับแรม
ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ใน
พ.ศ. ๒๕๓๔ และได้เสด็จฯ ประทับเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่ง
เพื่อไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านหล่อดุก ตำบลม่อนจอง
อำเภอมวกก่อ จังหวัดเชียงใหม่เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๓๔ ขณะเฮลิคอปเตอร์พระที่นั่งบินผ่านผืนป่า
ขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมพื้นที่ในเขตตำบลยางเปียง
ตำบลม่อนจอง อำเภอมวกก่อ สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถได้ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพ
ความอุดมสมบูรณ์และความหนาแน่นของต้นไม้
ขนาดใหญ่ อันเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด
รวมทั้งสัตว์ป่าสงวนใกล้สูญพันธุ์ เช่น กวางผา ที่สำคัญ
ทรงห่วงใยชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรซึ่งตั้งถิ่นฐาน
บ้านช่องอยู่ในผืนป่าดังกล่าวล้วนยากจน และยังชีพด้วย
การเก็บหาของป่าขาย จึงทรงมีพระเมตตาห่วงใย เกรงว่า
ด้วยความยากจน และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของราษฎร
ผู้อาศัยจะนำไปสู่การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดความเสี
หายแก่แหล่งต้นน้ำธาร และการล่าสัตว์จะทำให้สัตว์ป่า
ลดจำนวนโดยเฉพาะป่าหายาก

เพื่อให้มนุษย์และสัตว์อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้
อย่างสมดุล โดยคนเป็นผู้พิทักษ์รักษาป่า ป่าให้
ความร่มเย็นและเป็นแหล่งผลิตอาหารของคน สมเด็จพระ
นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระราชทาน
พระดำริจัดสร้างโครงการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้
เพื่อให้ “คน” กับ “ป่า” อยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน
ในลักษณะ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” โดยให้ราษฎรร่วมมือกัน
ปลูกป่าดูแลรักษาป่า รวมทั้งเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ทำให้ความรักถิ่นและอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งขั้นแรกนั้นทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ดำเนินโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ณ ผืนป่าอมก๋อย
ซึ่งมีชาวไทยภูเขาหลายเผ่าที่เป็นผู้อาศัยโดยตั้งบ้านเรือน
กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในผืนป่าไม้ ซึ่งในขั้นแรกนั้น

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินโครงการบ้านเล็ก
ในป่าใหญ่ขึ้น ณ ผืนป่าอมก๋อย ซึ่งมีชาวไทยภูเขา
หลายเผ่าที่เป็นผู้อาศัยโดยตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่
ทั่วไปในผืนป่าแห่งนี้ ทั้งนี้ได้จัดสร้างหมู่บ้านนาร่องขึ้นที่
หมู่บ้านห้วยไม้หก ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย
จังหวัดเชียงใหม่

“ให้ป่าอยู่กับคนได้ คนอยู่กับป่าได้โดยไม่มี
การทำลาย”

ปัจจุบันนอกเหนือจากโครงการบ้านเล็ก
ในป่าใหญ่ที่บ้านห้วยไม้หกแล้วยังได้ขยายโครงการ
ไปหลายๆ จังหวัด ในภาคเหนือ และภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ เช่นจังหวัดกำแพงเพชร เชียงใหม่ เชียงราย

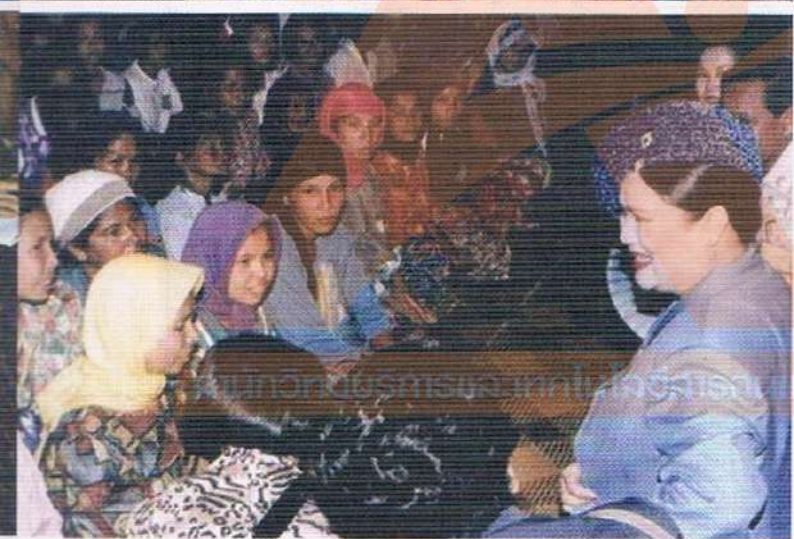
พระยา ยโสธร นครพนม และจังหวัดเลย ในพื้นที่
ของทุกโครงการ กรมชลประทานได้ให้การสนับสนุนใน
การจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และเกษตรกรรม
อย่างทั่วถึงตลอดทั้งปี

อีกหนึ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สำคัญ ที่เกิดขึ้นจากแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ ได้แก่ “โครงการฟาร์ม
ตัวอย่าง” ด้วยทรงมีพระราชประสงค์ให้เป็นแหล่งอาหาร
แหล่งข้อมูลจากการสาธิตและทดลองรวมทั้งเป็นแหล่ง
ศึกษาถ่ายทอดกรรมวิธีที่ได้ผลให้ราษฎรช่วยรักษาป่าไม้
สัตว์ป่าและต้นน้ำลำธารไว้ให้เกิดความสมบูรณ์มั่นคง

สำหรับแหล่งน้ำสนับสนุนกิจกรรมโครงการฟาร์ม
ตัวอย่าง ให้กรมชลประทานได้ดำเนินการศึกษาพิจารณา
และจัดสร้างแหล่งน้ำถาวรสนองพระราชดำริใน
ทุกโครงการฟาร์มตัวอย่าง เช่น ที่โครงการตัวอย่าง
ในภาคเหนือที่บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง
จังหวัดเชียงใหม่ กรมชลประทานได้ก่อสร้างฝายขุนแตะ
ปิดกั้นลำห้วยแม่ยะ พร้อมทั้งสร้างระบบท่อส่งน้ำ
ความยาว ๒,๒๐๔ เมตร และอาคารบ่อนักน้ำขนาด
ความจุ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร อย่างละ ๑ แห่ง
สำหรับราษฎรใช้เพื่อการอุปโภค บริโภคได้ตลอดทั้งปี

หนึ่งในโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ
จังหวัดพัทลุง ศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง ได้ดำเนินการปลูกข้าว

พันธุ์สังข์หยด ในพื้นที่แปลงนา ศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๖ สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถเสด็จไปยังฟาร์มตัวอย่าง ตามพระราชดำริ จังหวัดพัทลุง ครั้งนั้น ศูนย์วิจัยข้าว พัทลุงได้ถวาย ข้าวสังข์หยด ซึ่งทรงนำมาเสวย ทรงรับสั่ง ว่าอร่อย ทรงโปรดให้นำข้าวสังข์หยดกลับมาปลูกใหม่ เพื่อเผยแพร่ และรักษาพันธุ์ข้าว ต่อมาในวโรกาส เสด็จพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา ทรงโปรดให้นำเมล็ด พันธุ์ข้าวสังข์หยด เผยแพร่กับประชาชนที่ศูนย์การประชุม แห่งชาติสิริกิติ์ ในปีนี้ (๒๕๔๘)

จังหวัดพัทลุง เมืองอยู่ข้าวอยู่น้ำของชาวใต้ มาแต่โบราณ เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญ เพื่อเลี้ยง คนในพื้นที่และจังหวัดต่างๆในภาคใต้ ด้วยเหตุแห่งความ อุดมสมบูรณ์ทางด้าน ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งปลูกฝังคู่กับเมืองพัทลุง มาเป็นเวลานาน พันธุ์ข้าวพื้นเมืองภาคใต้หลากหลายพันธุ์ จึงมีถิ่นกำเนิดจากเมืองพัทลุงแห่งนี้ ข้าวพันธุ์สังข์หยด ข้าวพื้นเมืองภาคใต้เป็นพันธุ์ข้าวที่มีถิ่นกำเนิดในเขต เพาะปลูกเมืองพัทลุง จากเอกสารหลักฐานบัญชีรายชื่อ ข้าวที่รวบรวมจากท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ โดยกอง บำรุงพันธุ์ กรมการข้าว กระทรวงเกษตร ได้รวบรวม และปรากฏชื่อ ข้าวสังข์หยด ใน locality No. ที่ ๘๑ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๕ - ๒๔๙๖ เก็บจากอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงดังนั้นจึงเป็นพันธุ์ข้าวที่ปลูกกันมานาน ไม่ต่ำกว่า ๕๐ ปี และปัจจุบันยังคงปลูกอยู่ใน จังหวัดพัทลุงข้าวพันธุ์สังข์หยดมีลักษณะแตกต่างจากข้าว พันธุ์อื่น คือ ข้าวสารหรือข้าวกล้องที่มีเยื่อหุ้มเมล็ด สีขาวปนสีแดงจางๆจนถึงสีแดงเข้มในเมล็ดเดียวกัน เมื่อข้าวหุงสุกมีความนุ่มมากและยังคงนุ่มอยู่เมื่อ เย็นตัวลง ข้าวสังข์หยดนอกจากมีความนุ่มอร่อยแล้ว ยังให้คุณค่าทางอาหารสูงกว่าข้าวอื่นๆ

เนื่องจากข้าวสังข์หยดกล้อง มีโปรตีนสูง วิตามินสูง โดยเฉพาะ ไนอาซิน มีมากถึง ๓.๙๗ มิลลิกรัม

ซึ่งมีน้อยในข้าวสายพันธุ์อื่นๆ จังหวัดพัทลุง ศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง ได้ดำเนินการคัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมของข้าวสังข์หยด และศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์พืชที่ ๖ พัทลุง ทำการขยายพันธุ์ในแปลงขยายพันธุ์ของศูนย์เพื่อขยายเมล็ดพันธุ์ ส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์สังข์หยดให้เกษตรกรในเขตจังหวัดพัทลุงในปี ๒๕๔๘ แนวทางในการจัดจำหน่าย ในปัจจุบันมีจำหน่ายในร้านสุพรรณชาติ และซูเปอร์มาร์เก็ตชั้นนำในกรุงเทพมหานครตลอดจนร้านอาหารสุภาพต่างๆ การส่งเสริมข้าวสังข์หยดให้เป็นข้าวเศรษฐกิจของจังหวัดพัทลุงจึงเริ่มดำเนินการข้าวสังข์หยดอินทรีย์ ที่เพิ่มคุณค่า และตรงกับความต้องการของตลาดภายในและต่างประเทศ ด้วยคุณสมบัติดังที่กล่าวมาข้าวพันธุ์สังข์หยดจึงจัดอยู่ในระดับตลาดข้าวคุณภาพดีพิเศษได้

ข้าวสังข์หยด ข้าวพันธุ์พื้นเมืองภาคใต้

ในการดำเนินโครงการธนาคารอาหารชุมชน เน้นการจัดทำในพื้นที่ทุรกันดารที่ห่างไกล ราษฎรส่วนใหญ่จากจน ที่ตั้งของโครงการฯ จะต้องขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ สภาพสังคม สภาพแวดล้อม มีทั้งทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งน้ำและป่าไม้ในแหล่งชุมชน โดยกำหนดให้ชุมชนเป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อขยายสู่การค้าที่ไม่มุ่งหวังกำไรในขั้นต้น ส่วนในการดำเนินโครงการฯ ทรงมีพระราชประสงค์ให้จัดตั้งขึ้นในทุกภูมิภาค โดยมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องประสานให้ความร่วมมือ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามแนวพระราชดำริ สำหรับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ แหล่งต้นน้ำลำธารและทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วมและเกื้อกูลกันในระบบเป็นแหล่งรวบรวมและพัฒนาพืชสมุนไพรสำหรับใช้ในชุมชน และประโยชน์ในเชิงเภสัชกรรมให้มีความหลากหลายซึ่งสามารถขยายปริมาณหากมีความต้องการเพิ่มขึ้นเป็นการพัฒนาระบบนิเวศของป่าไม้ให้มีความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งพันธุ์พืชที่เกื้อกูลกับการขยายพันธุ์สัตว์ตามธรรมชาติทั้งยังเพิ่มเป็นแหล่งผลิตอาหารธรรมชาติ เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า สัตว์น้ำ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศเพื่อให้เกิดการผลิตทดแทนหมุนเวียนที่มั่นคงนอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมศิลปาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรอีกด้วย

จนถึงปัจจุบัน นอกจากจะมีโครงการศิลปาชีพฯ กระจายในท้องถิ่นชนบทในทุกภาคแล้ว ยังมีศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๔ เป็นสถานที่ฝึกอบรมด้านศิลปหัตถกรรม พื้นบ้านให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกภาค นอกจากนี้ยังมีโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ การสอนศิลปาชีพแขนงต่างๆ และเพื่อเป็นศูนย์กลางขยายผลิตภัณฑศิลปาชีพจากราษฎรทั่วประเทศอีกด้วย

ในการจัดการน้ำสนับสนุนกิจกรรมของโครงการส่งเสริมศิลปาชีพนั้น กรมชลประทานรับผิดชอบดำเนินการโดยพิจารณาจัดสร้างแหล่งน้ำถาวร ซึ่งช่วยให้ราษฎรที่โครงการได้รับน้ำตรงตามระยะเวลาที่ต้องการทั่วถึงและเพียงพอเช่น

การจัดหาน้ำสนับสนุนโครงการส่งเสริมศิลปาชีพในภาคอีสาน ที่บ้านจารย์ ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร กรมชลประทานได้ก่อสร้างสถานีสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยโคก ระยะทางประมาณ ๓ กิโลเมตรเพิ่มเติมให้หอดังสูงคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดความจุ ๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ในบริเวณศูนย์และมีระบบท่อส่งน้ำสนับสนุนกิจกรรมของโครงการฯ

การจัดการหาน้ำสนับสนุนศูนย์ศิลปาชีพภาคใต้ที่บ้านกาหลง ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส กรมชลประทานได้ก่อสร้างฝายทดน้ำ

บ้านกาหลง พร้อมระบบส่งน้ำสนับสนุนกิจกรรมของโครงการฯ

ผลงานทางด้านศิลปหัตถกรรมมานับร้อยปี โดยมีสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่นอกจากจะทรงทุ่มเทพระราชหฤทัยส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมของคนไทยให้ยั่งยืนแล้ว ทรงเป็นนักขายโดยนำความงดงามจากผลิตภัณฑ์ของศิลปหัตถกรรมด้วยฝีมือของคนไทยไปเผยแพร่ต่างประเทศด้วยพระองค์เองรวมแล้วหลายครั้งหลายครา ทุกครั้งได้รับการสนองตอบเป็นอย่างดี บัดนี้บังเกิดผลปรากฏชัดเจนแล้วว่าราษฎรในโครงการส่งเสริมศิลปาชีพทุกแห่งเคยขัดสน ก้าวสู่ความกินดีอยู่ดี และมีฐานะมั่นคงกันเป็นส่วนรวมแล้ว

มหาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าขอถวายความจงรักภักดี “แม่ของแผ่นดิน” ไว้แทบเบื้องพระยุคลบาท

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ จังหวัดพิจิตร

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีพระเมตตา
บำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการ โดยไม่เห็น
แก่ความเหนื่อยยาก ลำบากพระวรกายก็เพื่อช่วยเหลือ
ราษฎรที่ทรงรักห่วงใยและเอื้ออาทร ประดุจแม่ผู้รักและ
ห่วงใยลูกให้มีความสุขเสมอถ้วนหน้ากัน เป็นความสุขที่

เกิดภายใต้ร่มพระบารมีอันแผ่ไพศาล ที่ยังความร่มเย็น
เป็นผาสุกให้เกิดแก่ปวงอาณาประชาราษฎร์ของทรงพระ
เจริญเป็นมิ่งขวัญและหลักชัยให้กับปวงชนชาวไทยสืบ
ตลอดไปชั่วกาลนาน

๒

พระศรีธรรมาภรณ์ ๔๔